

Вплив світоглядної пластичності на резильєнтність студентів

<https://doi.org/10.67242/conference-2026-27>

Оксана Креденцер, докторка психологічних наук, професорка, завідувачка відділом соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Київ

Тетяна Ларіна, кандидатка психологічних наук, старша наукова співробітниця, відділ соціальної психології особистості, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Київ, Україна

Савченко Аглая, молодша наукова співробітниця, відділ соціальної психології особистості, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Київ, Україна

Вступ. У сучасних умовах соціальної нестабільності, невизначеності та зростання кількості викликів, що загрожують фізичному й психічному здоров'ю молоді, особливої актуальності набуває проблема ресурсів, які забезпечують ефективну адаптацію студентів до складних життєвих обставин. Одним із ключових таких ресурсів є резильєнтність, яка виступає важливим показником готовності студентів до подолання загроз здоров'ю, оскільки забезпечує гнучке реагування на ризики та сприяє збереженню адаптивного функціонування в умовах підвищеного навантаження. У цьому контексті зростає інтерес до вивчення когнітивних і особистісних ресурсів, що можуть виступати чинниками розвитку резильєнтності. Одним із таких ресурсів є світоглядна пластичність, яка відображає здатність особистості до гнучкого переосмислення досвіду, відкритості до нових ідей та адаптації власних переконань відповідно до змін середовища. Адже, як підкреслюють сучасні дослідники, життя в умовах війни спричиняє низку гострих психотравматичних ситуацій, у яких людина не може об'єктивно мислити. Так, у кризових та швидкозмінних ситуаціях воєнного часу людина спирається на минулий досвід та систему світогляду та ціннісних переконань, які не завжди відповідають дійсності та, як наслідок, викликають у неї емоційну тривогу та нервову напругу (Блощинський, Ганаба, Ковальська, & Мостовий, 2025). Метою дослідження є вивчення впливу світоглядної пластичності як когнітивного та особистісного ресурсу на рівень резильєнтності студентів. Методика та організація дослідження. Для проведення дослідження були використані наступні методики: «Інструмент дослідження резильєнтності (ІДР-14)» (Колесніченко, & Береженна, 2023) та «Опитувальник світоглядної пластичності» (Грузинова, 2022). Для статистичної обробки даних використовувались кореляційний та дисперсійний аналізи. Перевірка нормальності розподілу за критерієм Шапіро-Вілка показала статистично значуще відхилення від нормального виду для всіх змінних ($p < 0,001$). Це зумовило використання непараметричних методів статистичного аналізу, а саме критерію Спірмена та критерію Краскела-Уоліса. У дослідженні (квітень–вересень 2025 р.) взяли участь 502 студенти українських закладів вищої освіти, серед яких 80,3% жінок та 18,1% чоловіків, переважно віком до 22 років (80,9%). Опитування студентів проводилось через онлайн-платформу Google Forms. Результати дослідження. Кореляційний аналіз показав значущі позитивні зв'язки між загальним показником резильєнтності та загальною світоглядною пластичністю ($r_s = 0,379$, $p < 0,001$). Найсильніші кореляції спостерігаються між: «Способом життя, спрямованим на копінг» та загальною пластичністю ($r_s = 0,366$, $p < 0,001$), «Позитивним мисленням» та безпосередньо світоглядною пластичністю ($r_s = 0,302$, $p < 0,001$). Цікавим, але, на наш

погляд, досить логічним, виявився той факт, що світоглядний песимізм є єдиним чинником, який не має статистично значущих зв'язків з жодним показником резильєнтності ($p > 0,05$) (Табл.1). Таблиця 1. Зв'язок світоглядної пластичності та резильєнтності студентів, r_s | Шкали резильєнтності | Шкали світоглядної пластичності | | --- | --- | || світоглядна пластичність | світоглядна критичність | світоглядний ідеалізм | світоглядний песимізм | світоглядна принциповість | загальна СВП | | Позитивне мислення | 0,302 | 0,221 | 0,259 | -0,053 | 0,116 | 0,298 | | Спосіб життя, спрямований на копінг та коригування | 0,365 | 0,293 | 0,221 | -0,078 | 0,257 | 0,366 | | Мислення, орієнтоване на віру та надію | 0,341 | 0,286 | 0,246 | -0,035 | 0,227 | 0,355 | | Загальний показник резильєнтності | 0,376 | 0,300 | 0,279 | -0,066 | 0,212 | 0,379 | СВП - світоглядна пластичність $p < 0,01$; $p < 0,001$ Дисперсійний аналіз даних (Н-Краскела-Уоліса) підтверджує, що рівень резильєнтності статистично значущо змінюється залежно від ступеня сформованості світоглядної пластичності респондентів ($p < 0,001$ для більшості показників). Найвищий вплив світоглядна пластичність чинить на загальний рівень резильєнтності ($N = 120,6$) (Табл. 2). Таблиця 2. Вплив світоглядної пластичності на резильєнтність студентів (за результатами дисперсійного аналізу, за критерієм Краскела-Уоліса) | Шкали резильєнтності | Шкали світоглядної пластичності | N | p | | --- | --- | --- | --- | | Позитивне мислення | світоглядна пластичність | 68,2 | $< ,001$ | | світоглядна критичність | 49,3 | $< ,001$ | | світоглядний ідеалізм | 47,3 | $< ,001$ | | світоглядний песимізм | 24,0 | 0,195 | | світоглядна принциповість | 27,8 | 0,088 | | Загальна світооглядна пластичність | 58,8 | $< ,001$ | | Спосіб життя, спрямований на копінг та коригування | світоглядна пластичність | 81,7 | $< ,001$ | | світоглядна критичність | 54,3 | $< ,001$ | | світоглядний ідеалізм | 42,6 | $< ,001$ | | світоглядний песимізм | 11,0 | 0,608 | | світоглядна принциповість | 41,3 | $< ,001$ | | Загальна світооглядна пластичність | 81,6 | $< ,001$ | | Мислення, орієнтоване на віру та надію | світоглядна пластичність | 68,2 | $< ,001$ | | світоглядна критичність | 52,6 | $< ,001$ | | світоглядний ідеалізм | 53,9 | $< ,001$ | | світоглядний песимізм | 15,7 | 0,404 | | світоглядна принциповість | 35,2 | 0,002 | | Загальна світооглядна пластичність | 71,4 | $< ,001$ | | Загальний показник резильєнтності | світоглядна пластичність | 120,6 | $< ,001$ | | світоглядна критичність | 77,4 | $< ,001$ | | світоглядний ідеалізм | 82,0 | $< ,001$ | | світоглядний песимізм | 36,1 | 0,687 | | світоглядна принциповість | 66,3 | 0,007 | | Загальна світооглядна пластичність | 110,3 | $< ,001$ |

Обговорення. Отримані емпіричні результати підтверджують гіпотезу про те, що гнучкість світогляду, здатність до переосмислення цінностей та відсутність догматизму є фундаментом для формування резильєнтності студентів. Світоглядна пластичність дозволяє молоді швидше адаптуватися до кризових умов, зберігаючи віру в майбутнє та здатність ефективніше застосовувати копінг-стратегії та зберігати психологічне благополуччя в кризових умовах. Наші результати певним чином доповнюють теорію психосоціального досвіду українців, які переживають війну, в межах якої підкреслюється центральна роль порушення основних переконань, обмірковування та творення сенсу, того як люди перебудовують свій світогляд та ідентичність у відповідь на тривалу воєнну травму (Меженська, Данбар, & Нолл, 2025). Висновки. Отже, результати проведеного дослідження підтвердили, що світоглядна пластичність виступає важливим когнітивно-особистісним ресурсом формування резильєнтності студентської молоді. Встановлено статистично значущі позитивні зв'язки між загальним рівнем резильєнтності та показниками світоглядної пластичності, зокрема її компонентами - критичністю та ідеалізмом, тоді як світоглядний песимізм не продемонстрував значущого впливу. Доведено, що більш високий рівень світоглядної пластичності пов'язаний із розвитком адаптивних копінг-стратегій, позитивного мислення та орієнтації на віру і надію, що забезпечує ефективніше подолання стресових ситуацій. Отримані дані розширюють уявлення про психологічні механізми резильєнтності та можуть бути використані як теоретична основа для розробки програм розвитку

психологічної стійкості студентів в умовах сучасних викликів. Література: Грузинова, К.М. (2022). Опитувальник світоглядної пластичності особистості. Габітус, 42, 124-131. <https://doi.org/10.32782/2663-5208> Блощинський, І., Ганаба, С., Ковальська, І., & Мостовий, А. (2025). Метакогнітивні переконання викладачів у подоланні стресу, пов'язаного з війною, та пошуку внутрішніх ресурсів. BRAIN. Широкі дослідження в галузі штучного інтелекту та нейронауки, 16 (3), 307-316. <http://dx.doi.org/10.70594/brain/16.3/22> Колесніченко, Л., & Береженна, О. (2023). Адаптація на українській вибірці методики «Physical Resilience Instrument for Older Adults (PRIFOR)». Організаційна психологія. Економічна психологія, 30(4), 34-46. <https://doi.org/10.31108/2.2023.4.30.4> Меженська, М., Данбар, Н., & Нолл, Л.К. (2025). Життя на війні: життя у двох реальностях - обґрунтована теорія психосоціального досвіду українців, які переживають війну, що триває, у 2022-2024 роках. Травматологія. Попередня онлайн-публікація. <https://doi.org/10.1037/trm0000603>